

Analysera och prognosticera godstrafik

- Samgodsmodellen förklarad på ett enklare sätt

Samgods - vad är det?

Samgodsmodellen är ett verktyg som används för att göra analyser, bedömningar och prognoser för godstrafik. Modellen fungerar trafikslagsövergripande och används för både väg, järnväg, luftfart och sjöfart. Samgods modellerar godstrafik på nationell nivå. Ambitionen är att i framtiden även kunna modellera regional nivå.

Vad kan Samgodsmodellen användas till?

Modellen utgår från dagens transportsystem och transportmönster och kan matas med antaganden och information om framtida infrastruktur, trafikering, transportkostnader och hur ekonomin och samhället i sin helhet kan förväntas utvecklas.

Ett av de viktigaste syftena med Samgodsmodellen är att ta fram underlag för att kunna göra kostnads- och nyttokalkyler i samband med bedömningar av olika åtgärder. Modellen är en central del i Trafikverkets planeringsarbete.

Samgodsmodellen kan till exempel användas för att:

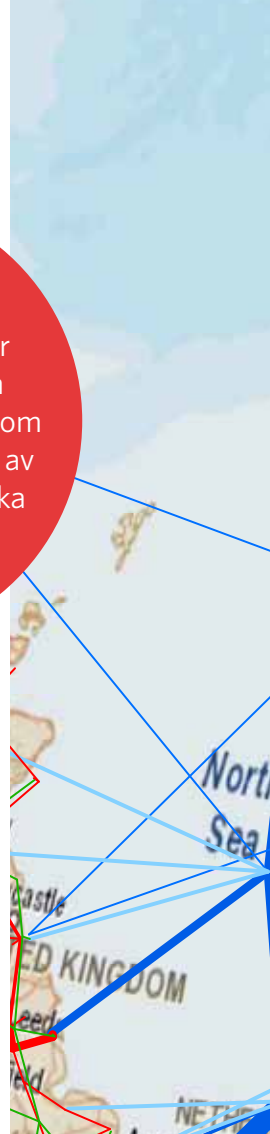
- Analysera eller ta fram en nulägesbeskrivning av transportsystemet och godstrafiken. Det kan göras för specifika stråk eller för transportsystemet som helhet.
- Ta fram prognoser som används som underlag vid planeringen av hur transportsystemet ska utvecklas.
- Kvantifiera vilka effekter förändringar, av till exempel skatter, avgifter eller lagstiftning, inom transportsektorn kan få.
- Göra ekonomiska skattningar som används i samhällsekonomiska analyser.

Samgods-
modellen är en central
del i Trafikverkets
planeringsarbete.

Ett viktigt
användningsområde för
modellen är att ta fram
prognoser som används som
underlag vid planeringen av
hur transportsystemet ska
utvecklas.

Prognos över hur transportflöden för alla trafikslag förändras mellan basåret 2012 och prognosåret 2040. Ju tjockare streck desto större transportflöde.

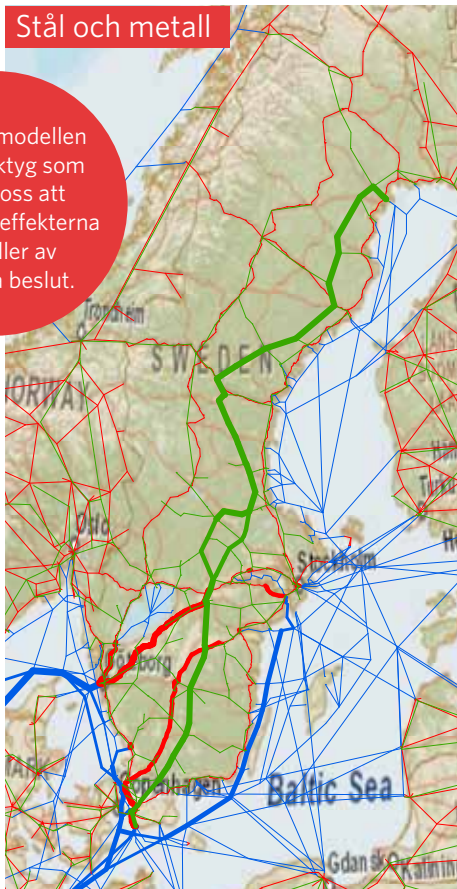
- = Järnväg
- = Väg
- = Sjöfart

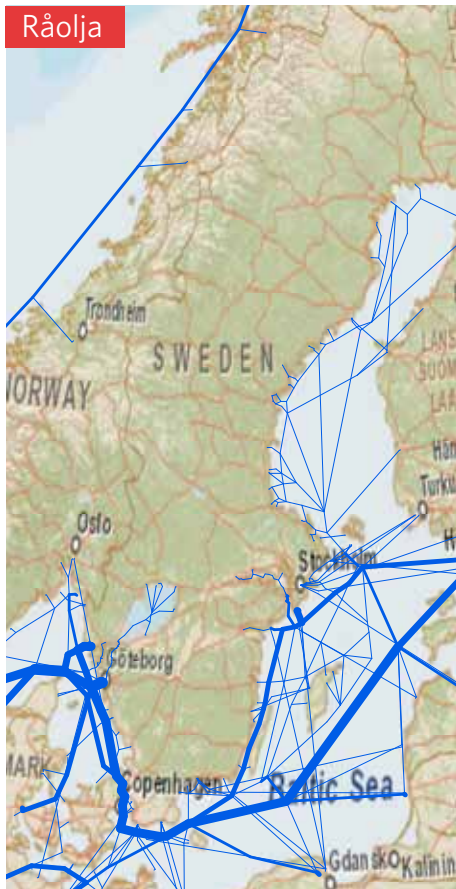

Stål och metall

Samgodsmodellen är ett verktyg som hjälper oss att kvantifiera effekterna inför eller av politiska beslut.

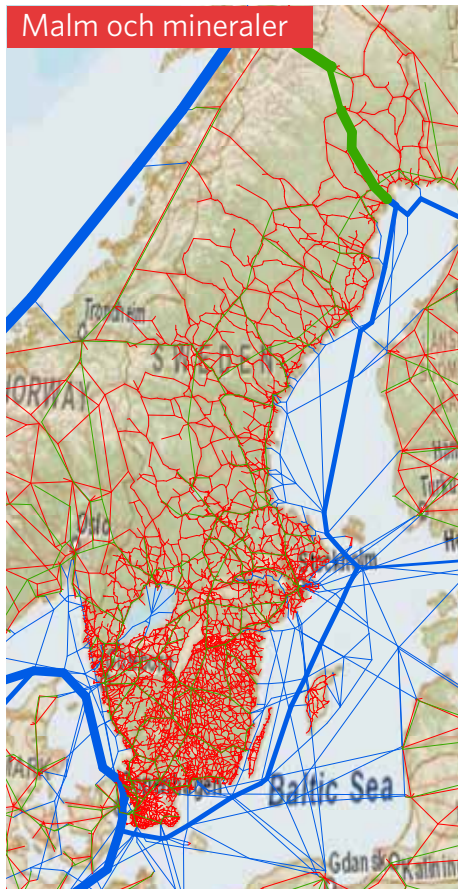

Råolja

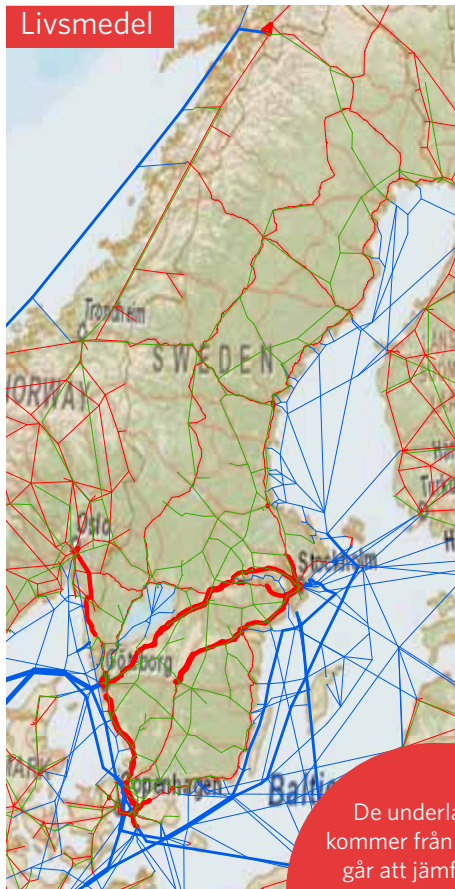
Analys av transportstråk för olika varugrupper. Ju tjockare streck desto större transportflöde.

Malm och mineraler

■ = Järnväg ■ = Väg ■ = Sjöfart

Livsmedel

De underlag som kommer från modellen går att jämföra mot varandra, vilket är en förutsättning för att de ska kunna fungera som underlag till beslut.

Modellen kan också användas för specifika frågeställningar.

Här är några exempel på frågeställningar som vi tidigare har använt modellen till:

”Vilka fördelningseffekter får en kilometerskatt för lastbilar på näringar och regioner?”

Från politiskt håll fanns tankar på att införa en kilometerskatt för lastbilar. Samtidigt skulle väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med god servicenivå säkerställas i alla delar av landet. Genom att ändra skattetabellerna i Samgodsmodellen simulerades merkostnader för näringar och regioner, effekterna på produktion och sysselsättning kvantifierades och en analys av vilka fördelningseffekter förslaget kunde få gjordes.

”Hur påverkas tillgängligheten till olika regioner av transportbidraget?”

Transportbidraget är ett regionalpolitiskt stöd som ska kompensera för kostnadsackdelar som beror på långa transportavstånd och stimulera till högre förädlingsgrad hos näringslivet inom stödområdet. Transportbidrag i Sverige regleras av lagstiftning inom EU. Sverige såg ett behov av undantag från EU:s generella regler för statsstöd och Samgodsmodellen användes för att beräkna merkostnaden för transporter för olika regioner.

Samgodsmodellen

Modellen består av flera olika delmoduler som kommunicerar med varandra via ett användargränssnitt. Mer underlag kring respektive steg i modellen finns på trafikverket.se/samgods

4 frågor om Samgodsmodellen

1 "Vad är syftet med Samgodsmodellen?"

Samgodsmodellen är ett verktyg som hjälper oss att kvantifiera effekterna av planerade åtgärder i transportsystemet. De underlag som tas fram från modellen är inbördes jämförbara, eftersom de bygger på samma förutsättningar när det gäller befolknings- och sysselsättningsförändringar, ekonomisk utveckling, infrastruktur med mera. Detta är en förutsättning för att de ska kunna fungera som underlag till beslut.

Trafikverket har i uppgift att utveckla och förvalta metoder och modeller för samhällsekonomiska analyser inom transportområdet samt att ta fram och tillhandahålla aktuella trafikprognoser. Det gäller för alla trafikslag, alla infrastrukturhållare och alla steg i planeringsprocesserna.

"Prognoserna ska ses som en indikation på vilken utveckling som kan väntas, givet att de förutsättningar som antagits kring infrastrukturåtgärder, andra åtgärder, ekonomisk utveckling m.m. inträffar. Trafikprognoserna ger en bild av vilka utmaningar som samhället ser ut att möta och utgör därför ett av flera viktiga beslutsunderlag för att man ska kunna styra mot en önskvärd utveckling. Prognoserna ger förutsättningar för att redan i dag peka ut lämpliga strategier för att nå ett samhällsekonomiskt effektivt och långsiktigt hållbart transportsystem." Citat från proposition 2016/17:21 Infrastruktur för framtiden – innovativa lösningar för stärkt konkurrenskraft och hållbar utveckling."

Riksdagen har beslutat om övergripande mål för transportpolitiken. Det övergripande transportpolitiska målet är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Användningen av modeller är ett verktyg som används för att leva upp till de transportpolitiska målen.

2 "Vad används Samgodsmodellen till?"

Samgodsmodellen kan användas till att ta fram en beskrivning av nuläget, och till att göra prognoser utifrån olika scenarier. Huvudsakligen används modellen för att ta fram underlag till kostnads- och nytto-kalkyler i samband med bedömningar av tänkbara åtgärder inom transportsystemet.

3 "Ger modellen tillförlitliga resultat?"

Resultaten är beroende av de data som modellen har att tillgå. Tillgången till information om dagens transportmönster är i hög grad det som styr hur tillförlitliga resultaten från modellen blir.

Gods är i sig en större modellmässig utmaning än persontrafik. Efterfrågan på transporter av gods styrs ofta av svåröverblickbara ekonomiska samband som, särskilt på lokal och regional nivå, kan variera kraftigt vilket gör att den till sin natur blir svår att generalisera i en övergripande modell.

Det är svårt att få tillgång till information som ger en heltäckande bild av hur olika transportlösningar samverkar till ett logistiksystem. Aktörerna som samverkar om en transportlösning har ofta god kunskap om sin del i kedjan, men mindre kunskaper om andra delar. Det kan också handla om att informationen finns men att åtkomsten till den är begränsad på grund av sekretess eller affärshemligheter.

Att veta var, varför och med vilka fordon viss infrastruktur belastas är avgörande för att kunna ta fram åtgärdsunderlag och policyanalyser av hög kvalitet. Den bristfälliga informationen om godstrafiksystemet som helhet utgör i det sammanhanget en stor utmaning för Trafikverket och övriga myndigheter inom transportsektorn att hantera.

I och med att de underlag som kommer från modellen går att jämföra mot varandra ger användningen av modellen, trots osäkerheterna, goda indikationer på vilka satsningar som ger störst nytta.

Gods
är i sig en större
modellmässig
utmaning än
persontrafik.

4 "Hur säkerställs att modellen hålls aktuell?"

Trafikverket uppdaterar grunddatan i modellen var fjärde år. Uppdateringen samordnas med Trafikverkets planeringsprocess och görs i samband med att de åtgärder som planeras inom infrastrukturen revideras.

Trafikverket har också ett ansvar för att kontinuerligt utveckla modellen i förhållande till de uppdrag vi får eller förväntas få. Om det till exempel händer något inom statistikområdet som skapar bättre möjligheter att simulera är det en möjlighet för oss att utveckla modellen. Det kan också vara behov som ändras och gör att modellen behöver utvecklas, till exempel att det förs en annan transportpolitik eller att det sker en utveckling inom någon del av transportkedjan med till exempel längre lastbilar som följd.

Samgodsmodellen kan användas till att ta fram en beskrivning av nuläget, och till att göra prognoser utifrån olika scenarier.

TRAFIKVERKETS UPPDRAG

- Trafikverket ansvarar för långsiktig planering av hela transportsystemet för luftfart, sjöfart, vägtrafik och järnvägstrafik, samt har hela ansvaret för drift, underhåll och byggande av statliga vägar och järnvägar.
- Trafikverket har i uppdrag att utveckla, förvalta och tillämpa metoder och modeller för samhällsekonomiska analyser inom transportområdet, inklusive efterkalkylering och successivkalkylering.
- Trafikverket ska ta fram och tillhandahålla aktuella trafik- och transportprognoser.
- Trafikverket förvaltar och utvecklar Samgods. Ledande svenska och internationella forskare och konsulter stödjer arbetet.
- Samgods ägs av Trafikverket och Sjöfartsverket.

Läs mer på
www.trafikverket.se/samgods

TRAFIKVERKET

Trafikverket, 781 89 Borlänge. Besöksadress: Röda vägen 1
Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 00

www.trafikverket.se